

Załącznik nr 4
do Uchwały Nr 317/23
Zarządu Województwa Łódzkiego
z dnia 14 kwietnia 2023 r.

Podsumowanie przyjęcia Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko do Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego

Wprowadzenie

Zgodnie z art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029, 1260, 1261, 1783, 1846, 2185, 2687) – dalej Ustawa, do przyjętego dokumentu, tj. Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego (dalej TPST WŁ) wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko do Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego (dalej Prognoza), załącza się pisemne podsumowanie zawierające m.in. informację, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

1. ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko;
2. opinie właściwych organów, o których mowa w art. 57 i 58 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, tj. Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi oraz Łódzkiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego;
3. zgłoszone uwagi i wnioski;
4. wyniki postępowania transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone;
5. propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzenia monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

Niniejszy załącznik stanowi podsumowanie przeprowadzonego zgodnie z wymogami ustawy postępowania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego – opracowane we wskazanym powyżej zakresie.

Głównym celem Prognozy było określenie wystąpienia możliwych skutków w środowisku, które mogą powstać w wyniku realizacji operacji przewidywanych w Terytorialnym Planie Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego.

Prognoza obejmuje oddziaływanie przewidywanych operacji na Obszarze Transformacji (OT), który został wyznaczony w TPST WŁ. Mając jednak na uwadze możliwość oddziaływań wykraczających poza granice OT, Prognoza uwzględnia także niektóre powiązania z obszarem województwa łódzkiego, a także ponadregionalne, w zakresie m.in. obszarów chronionych, ciągłości powiązań przyrodniczych, przepływu zanieczyszczeń, obszarów zasilania Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, zlewni, kontynuacji dolin rzecznych i udokumentowanych złóż kopalin. W Prognozie przeprowadzono ocenę wpływu na środowisko w odniesieniu do całości zapisów TPST WŁ. Należy jednak zauważyć, że TPST WŁ jest dokumentem określającym cele operacyjne i przewidywane operacje bez wskazania dokładnej lokalizacji. Ze względu na wynikające z tego faktu szerokie możliwości interpretacyjne w zakresie lokalizacji potencjalnych przedsięwzięć wynikających z realizacji operacji, Prognoza zakłada, że mogą być one realizowane na całym OT. Przy kwalifikacji prawdopodobieństwa wystąpienia potencjalnych źródeł oraz skali zagrożeń dla ochrony i jakości komponentów środowiska uwzględniono przyjęte potencjalne oddziaływanie na zasady zrównoważonego rozwoju oraz na cele ochrony przyrody wymienione w art. 2 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 916 ze zm.).

Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego (TPST WŁ) jest najważniejszym dokumentem określającym proces transformacji województwa łódzkiego w kierunku osiągnięcia celów Unii Europejskiej na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki UE do roku 2050. Wskazuje terytoria najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami

transformacji, określa główne wyzwania związane z transformacją, w tym skutki gospodarcze, społeczne i terytorialne transformacji, potrzeby i cele w zakresie rozwoju w perspektywie 2030 r., rodzaje przewidywanych operacji oraz mechanizmy zarządzania.

Proces transformacji województwa łódzkiego zakłada znaczące ograniczenie działalności kompleksu górnictwo-energetycznego Bełchatów w perspektywie roku 2030, w tym około 75% ograniczenie zużycia węgla brunatnego, spadek udziału węgla w produkcji energii elektrycznej o ok. 75% oraz około 80% ograniczenie emisji CO₂. Konsekwencją ograniczenia wydobycia węgla brunatnego i produkcji energii z tego surowca będzie przewidywany około 40% spadek zatrudnienia w kopalni i elektrowni.

Jako terytorium najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami transformacji w województwie łódzkim wskazano obszar 35 gmin z dwóch podregionów piotrkowskiego i sieradzkiego, które zajmują 3667 km² (20,1% pow. woj.) i zamieszkiwane są przez 416,6 tys. osób (17% ludności woj.).

TPST WŁ odnosi się do trzech sfer: Gospodarki, Społeczeństwa i Przestrzeni, w obrębie których sformułowano 3 cele operacyjne: Cel 1. Konkurencyjna, innowacyjna i neutralna dla klimatu gospodarka oparta na inteligentnym rozwoju, zdywersyfikowanym przemyśle, nowoczesnych technologiach i atrakcyjnych miejscach pracy, Cel 2. Wykwalifikowane, świadome i aktywnie włączone społeczeństwo, o równym dostępie do wysokiej jakości usług publicznych oraz Cel 3. Przestrzeń o wysokiej jakości środowiska przyrodniczego oraz krajobrazu, gwarantująca adaptację do zmian klimatu oraz charakteryzująca się dobrą dostępnością komunikacyjną.

Przejście na gospodarkę neutralną dla klimatu wymagać będzie podejmowania szeregu działań dla łagodzenia społecznych, gospodarczych i terytorialnych skutków transformacji, dla których źródłem finansowania będzie Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST).

W ramach sfery gospodarczej zakłada się podejmowanie działań związanych m. in. z dywersyfikacją działalności gospodarczej Obszaru Transformacji i tworzeniem miejsc pracy poza sektorem górnictwem, rozwój sektora MŚP. Konieczne będą działania zmierzające do zwiększania innowacyjności i wdrażania nowego zielonego modelu gospodarki, opartego na zeroemisyjnym i zasobooszczędnym przemyśle wdrażającym zasady gospodarki o obiegu zamkniętym i wykorzystującym OZE.

W ramach sfery społecznej przemiany w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu wymagać będą m.in. tworzenia możliwości rozwoju zawodowego i dostosowania kompetencji i kwalifikacji pracowników sektora górnictwo-energetycznego i branż okołogórnictwowych do nowych warunków na rynku pracy, aktywizacji zawodowej osób nieaktywnych zawodowo oraz poszukujących pracy, co złagodzi skutki transformacji dla mieszkańców tego obszaru. Istotne będą również działania związane z rozwojem usług społecznych i zwiększaniem kapitału społecznego mieszkańców.

W zakresie łagodzenia skutków terytorialnych procesu transformacji podejmowane będą działania związane m. in. z rozwojem OZE, w tym energetyki prosumenckiej, zwiększaniem efektywności energetycznej, rekultywacją terenów zdegradowanych, w tym górniczych i pogórnictwowych oraz dekarbonizacją systemu transportowego.

W obliczu zmian związanych z transformacją w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu istotną będzie realizacja operacji, które będą komplementarne do działań objętych wsparciem z FST, możliwych do finansowania m. in. ze środków II i III filaru Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji, Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2027 czy programów krajowych.

Warunkiem osiągnięcia zakładanych celów będzie efektywny system zarządzania, gwarantujący udział jak najszerszego grona interesariuszy we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji TPST WŁ. Kluczowe znaczenie będzie odgrywał plan komunikacji, który obejmuje działania informacyjno-komunikacyjne dotyczące transformacji w okresie wdrożeniowym. Działania komunikacyjne będą się koncentrować przede wszystkim na mieszkańcach Obszaru Transformacji, a istotną rolę będą odgrywać w tym procesie partnerzy społeczni, w tym NGO.

W TPST WŁ, ze względu na specyfikę dokumentu, sporządzanego według wymogów wynikających z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego w sprawie FST nie przewiduje się rozwiązań alternatywnych. Przyjęty dokument jest wypracowanym, w trakcie konsultacji społecznych przeprowadzonych na różnych etapach sporządzania, konsensusem między Zarządzeniem Województwa Łódzkiego a jednostkami samorządu terytorialnego z Obszaru Transformacji, administracją rządową, sektorem gospodarczym, w tym PGE GiEK S.A., samorządami gospodarczymi i jednostkami otoczenia biznesu, jednostkami sektora naukowo-badawczego, organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami Obszaru Transformacji.

Do projektu Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego sporządzono Prognozę oddziaływania na środowisko mającą na celu określenie wystąpienia możliwych skutków w środowisku, które mogą powstać w wyniku realizacji typów operacji przewidywanych w TPST WŁ.

Przy sporządzeniu Prognozy uwzględniono akty powszechnie obowiązującego prawa z zakresu środowiska i jego ochrony. Prognoza została opracowana w oparciu o wytyczne zawarte w art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale

społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029, 1260, 1261, 1783, 1846, 2185, 2687). Ponadto, zgodnie z art. 53 ww. ustawy, zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w Prognozie został uzgodniony z właściwymi organami:

- Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Łodzi (Pismo z dnia 5 lutego 2021 r. znak: WOOŚ.411.20.2021.MGw),
- Łódzkim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym (Pismo z dnia 18 marca 2021 r. znak: ŁPWIS.NSOZNS.9022.42.2021.SK.).

Dokument został opracowany stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny uwzględniając zapisy Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. Urz. WE L 197 z 21.07.2001; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 6).

Opracowując Prognozę dokonano oceny oddziaływań typów operacji na 16 komponentów środowiska, tj. powierzchnia ziemi, gleby, zasoby naturalne, wody powierzchniowe, wody podziemne, klimat (czynniki klimatyczne), powietrze, roślinność (flora), zwierzęta (fauna), różnorodność biologiczna, ciągłość układów przyrodniczych, obszary chronione, w tym Natura 2000, zabytki (dziedzictwo kulturowe), krajobraz, dobra materialne, ludzie. W ocenie wpływu interwencji TPST WŁ uwzględniono sposób oddziaływań (pozytywny, negatywny, minimalny negatywny, zmienny, brak wpływu) oraz charakter oddziaływania (bezpośredniość, czas trwania, częstotliwość oddziaływania). Ocena uwzględniała zależności między elementami środowiska oraz oddziaływaniami na ww. komponenty. Istotny akcent w zakresie oceny wpływu typów operacji TPST WŁ położono na analizę oddziaływań na cele i przedmiot ochrony oraz integralność obszaru NATURA 2000.

Ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko

DO TPSTWŁ sporządzono „Prognozę oddziaływania na środowisko”, z której wynika, że:

- Potencjalne oddziaływanie wynikające z realizacji przyjętych operacji w przeważającej mierze nie ingerują w środowisko przyrodnicze. Wynika to z faktu, że zapisy sformułowane są z uwzględnieniem dążenia do osiągnięcia neutralności klimatycznej oraz zasady zrównoważonego rozwoju. Brak wpływu typów operacji w największym stopniu dotyczy CELU OPERACYJNEGO 2, gdyż zawarte w nim operacje w przeważającej mierze nie mają wymiaru przestrzennego oraz dotyczą działań w sferze społecznej. Dość wyraźnie zaznacza się pozytywny wpływ zapisów dokumentu. Najwięcej korzystnych dla środowiska oddziaływań zaistnieje w związku z realizacją CELU OPERACYJNEGO 3, w którym część operacji dotyczyć będzie działań rekultywacyjnych, związanych z odtwarzaniem względnej równowagi ekosystemów zdegradowanych, czy też przywracaniem potencjału usług ekosystemowych. Analogicznie pozytywny wpływ na środowisko będą mieć niektóre komplementarne operacje na OT finansowane spoza FST. Analizując wpływ typów operacji przewidzianych w TPST WŁ na 16 komponentów środowiska stwierdzono, iż wszystkie zapisy będą pozytywnie oddziaływały na ludzi oraz na dobra materialne;
- Część zamierzeń inwestycyjnych będących następstwem zapisów TPST WŁ prawdopodobnie zostanie zaliczona do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Dla inwestycji tych przeprowadzona zostanie odrębna procedura oceny oddziaływania na środowisko. Na podstawie wykonanej oceny zostaną podjęte decyzje administracyjne o wariantach realizowanych oraz działaniach kompensujących i minimalizujących;
- Obszary NATURA 2000 nie będą w większości narażone na skutki interwencji wskazanej w TPST WŁ. Oddziaływanie może pojawić się w związku z realizacją wybranych inwestycji w ramach KOMPLEMENTARNYCH OPERACJI NA OT FINANSOWANYCH SPOZA FST (tj.: Rozwój infrastruktury kolejowej, w tym w szczególności służącej skomunikowaniu Belchatowa) oraz w ramach CELU OPERACYJNEGO 3. (tj. Rozwój infrastruktury wytwarzania energii elektrycznej z OZE (zgodnie z kryteriami zrównoważonego rozwoju zawartymi w dyrektywie PE i Rady (UE) 2018/2001) i magazynowania energii elektrycznej z OZE, w tym na terenach górniczych i pogórczych). Jednak z uwagi na brak w TPST WŁ wskazania lokalizacji ewentualnych zamierzeń, szczegółowa ocena ich wpływu na środowisko powinna mieć miejsce w ramach procedury oceny oddziaływania zgodnie z przepisami odrębnymi, na etapie realizacji inwestycji;

- Analizując oddziaływania skumulowane w odniesieniu do interwencji TPST WŁ, stwierdzono, iż przeważać będą pozytywne oddziaływania skumulowane. Wynika to z faktu, że przyjęte operacje formułowano zgodnie z rozporządzeniem ustanawiającym FST, i w związku z tym w TPST WŁ są wspierane działania prowadzone z poszanowaniem norm i priorytetów Unii w zakresie klimatu i środowiska, nie czynią poważnych szkód dla celów środowiskowych w rozumieniu art. 17 rozporządzenia PE i Rady (UE) 2020/852 i zapewniają transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej w ramach dążeń do osiągnięcia neutralności klimatycznej Unii do roku 2050;
- Analiza przyjętych interwencji w TPST WŁ, w odniesieniu do wszystkich aspektów, wskazuje na kompleksowe i komplementarne projektowanie rozwiązań rozwojowych, zarówno w skali Obszaru Transformacji, jak i w skali województwa, ukierunkowane na uzyskanie optymalnych rezultatów w procesie zrównoważonego rozwoju. Realizacja poszczególnych typów operacji, z naciskiem na innowacyjność i proekologiczność zakładanych rozwiązań, będzie prowadzić do sprawiedliwej transformacji, postępu w zakresie społeczno-gospodarczym, z jednoczesną dbałością o zachowanie równowagi przyrodniczej i trwałości podstawowych procesów przyrodniczych;
- Określanie rozwiązań alternatywnych w stosunku do założeń przyjętych w TPST WŁ nie było konieczne, gdyż jest to dokument szczegółowo prezentujący proces transformacji w kierunku osiągnięcia celów UE na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki UE do roku 2050, zgodnie z celami zintegrowanych krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu oraz innych istniejących planów transformacji. Rodzaje przewidywanych operacji w TPST WŁ są optymalnymi rozwiązaniami, których realizacja będzie miała z założenia pozytywne skutki środowiskowe i pozwoli na stopniową regenerację terenów zdegradowanych. Ustalenia dokumentu uwzględniają zasadę zrównoważonego rozwoju, programując proces przemian społeczno-gospodarczych w sposób gwarantujący możliwości zaspokajania potrzeb zarówno współczesnego społeczeństwa, jak i przyszłych pokoleń.
- W opinii autorów Prognozy nie występuje konieczność eliminacji żadnego z typów operacji w ramach zaplanowanej interwencji z uwagi na jego potencjalne zagrożenie dla stanu i jakości środowiska OT. Zwłaszcza, że odstępianie od realizacji TPSTWŁ wiązałoby się z istotnymi konsekwencjami dla środowiska tj. m.in.:
 - utrata różnorodności biologicznej i zwiększenie udziału zdegradowanych ekosystemów,
 - postępująca degradacja krajobrazu na skutek kontynuacji eksploatacji,
 - pogłębianie deficytu wody, zwłaszcza związanego z lejem depresji i na obszarach o wysokim niedoborze wody ekstremalnie i silnie zagrożonych suszą rolniczą,
 - zmniejszenie adaptacyjności środowiska do postępujących zmian klimatycznych, przyczyniających się do pogłębiania niedoboru wody i zwiększonej wrażliwości na skutki suszy,
 - pogorszenie jakości powietrza,
 - niewystarczająca poprawa zdolności retencyjnych zlewni i zasobów wód powierzchniowych
 - zmniejszenie odporności OT na klęski żywiołowe i ekstremalne zjawiska pogodowe,
 - ograniczenie powierzchni terenów biologicznie czynnych, w tym m.in. trwałych użytków zielonych, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, terenów leśnych,
 - zahamowanie/spowolnienie rozwoju systemów błękitno-zielonej infrastruktury,
 - zmniejszenie atrakcyjności przestrzeni do zamieszkania oraz spędzania wolnego czasu,
 - wzrost obciążenia środowiska odpadami (w tym m.in. komunalnymi),
 - pogarszanie stanu zdrowia mieszkańców.
- TPST WŁ uwzględnia problematykę zmian klimatycznych. Potwierdzeniem odporności zapisów dokumentu na zmiany klimatu jest fakt, że przejście na gospodarkę neutralną dla klimatu stanowi najważniejszą oś narracji planu. Realizacja jego zapisów przyczyni się do uzyskania lepszej odporności OT na zmiany klimatu, a zarazem ograniczenie emisji CO₂ będzie stanowiło jedno z kluczowych aspektów łagodzenia zmian klimatycznych.

Prognoza uzyskała pozytywne opinie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi. Organy te nie wniosły merytorycznych uwag na etapie konsultacji OOS.

Podstawą systemu monitorowania interwencji z TPST WŁ będzie lista wskaźników produktu i rezultatu wskazanych dla priorytetu 9. FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ŁÓDZKIEGO W TRANSFORMACJI w programie regionalnym FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ŁÓDZKIEGO 2021-2027.